

דבר העורך

ובכפטיש יפצץ סלע

כח התורה: כתוב בפסוק (ירמיהו פרק כג פסוק כט) הלא לה דְּבָרֵי פֶּאֶשׁ נָאִם ה' וּבְכַפְּטִישׁ יִפְצֹץ סֶלַע, דורשת הגמ' (סנהדרין דף לד.) דבי רבי שמעאל תנא, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

וכך אנו רואים בסוגיא של מדרגה בסוכה, שיש בו אינסוף סברות וצדדים נפלאים, לפסול ולהכשיר, כפטיש יפוצץ על כל החומרות, ובוודאי כשרה 'למהדרין' מן המהדרין, ואח"כ כאשר מתעמק וחושב ומבין את הבעיה, הוא אומר מה השאלה ודאי הסוכה פסולה, ושוב כאשר מעלים בפנינו צד להכשיר חוזר בו ומכשיר בוודאות, וכן סלעי הישיבה על המדרגה.

יש כאן דבר פלא, בהתחלה כאשר אדם שומע שיכול להיות שסוכה עם מדרגה פסולה, הוא מגיב ואומר, אין שאלה בכלל, הסוכה כולה עם דפנות כהלכתן עם כל החומרות, ובוודאי כשרה 'למהדרין' מן המהדרין, ואח"כ כאשר מתעמק וחושב ומבין את הבעיה, הוא אומר מה השאלה ודאי הסוכה פסולה, ושוב כאשר מעלים בפנינו צד להכשיר חוזר בו ומכשיר בוודאות, וכן סלעי הישיבה על המדרגה.

הסבר הדבר הוא פשוט, כי באמת יש במדרגה הרבה אופני הגדרות חלוקות, הצד השווה שבהם, שבכל סברא וסברא אפשר להתווכח עם סברות מהיפך להיפך.

ומספרים תלמידי חכמים מופלגים שכבר הרבה שנים יש להם מדרגה בסוכה, וכל שנה יש להם מה לפלפל ולחדש בה, בכדי להכריע בדיון המדרגה צריך ללמוד היטב הרבה סוגיות ממסכתות סוכה ועירובין, שיעור סוכה ז' על ז', שיעור דופן ו', שיעור לבוד, חקק, פסל היוצא מן הסוכה, מחיצה של שתי בלי ערב, דופן עקומה, שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה, אין גדיים בוקעין בו, שמה ימשך, ועוד.

על כזה סוכה אפשר לומר 'דעת בעלי בתים היפך מדעת תורה', כי עם הארץ לא מבין בכלל על מה יצא הקצף הרי הסוכה סגורה מכל הצדדים ואילו התלמיד חכם לא גומר לפלפל.

ברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

מדרגה בדופן הסוכה ומרפסת חוצצת מעל חלק מהסוכה

נושא הגיליון

'מדרגה בדופן הסוכה'

שתיים כהלכתן ושלישית טפח

בהרבה בתים עושים את הסוכה במרפסת הבית, כאשר המעקה של המרפסת בנויה ממדרגה של שיש, שבצידו יש מעקה, אליו מצמידים את הדפנות, ונקרא דופן 'מדרגה' כי בחוץ רואים דופן ישרה ורק בפנים יש מדרגה (ראה תמונות). יש אופן נוסף, שבסוף המרפסת בנוים כמין ספסל מברזל

בס"ד

ואָנוּהוּ - בְּאַרְבַּע מִיָּנִים מְהוֹדְרִים

שיעור מעשי על ההיורדים המרשימים

בבהירת ארבעת המינים

מפי הר"ד דוד אברהם אהרמן שליט"א

מחבר הספר 'עוז בהדר' על ארבעת המינים

התמקדות מיוחדת בבעיה המסופה בעיקר בשנה זו

הנקודות השחרות הלכתות באתרוגים

בליווי
מצגת
מרתקת

סוכה כשרה כהלכתה

שיעור מיוחד הנוגע למעשה לכל אחד ואחד

בבניית הסוכה כהלכה

מפי הגאון הגדול רבי מאיר שמואלביץ שליט"א

מראשי ישיבת מיר

בעיני מדרגה בסוכה - (מחזיקה)

השיעורים יתקיימו ביום חמישי מרשת האזינו ו תשרי בין השעות 2:00-3:00 בבוקר
בבית המדרש מינסק קרלין שבבנת בית ישראל ירושלים

שמעו ותחי נפשכם

הלכות
חובות
היורדים
המרתקות

על ידי
הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

השיעור מתקיים בהשתתפות ועד יורי הלכות
של חלק ביבסי יורדים תעבדו במאת שעות של ליעוד התורה
קוד לך סגור - הודעתנו נמצאה לזכות בזכות תורה יורדים

מגוון שיעורים נמצאים בהלכה מתקיימים לזכות ליבם של תומכי התורה
אם אין קמח אין תורה - קלילות השיעורים בבוטות הם מתקיימים רק מכות התרומות שלכם
חיים עכשיו ואלו חלקי ההצאות השיעורים: הרב חיים מבי"ל 052-522-2604

הודעה חשובה:

הגיליון הבא (מספר 411) יופיע אי"ה ביום ג' פרשת נח ב' חשוון תשפ"ד בכרכת 'גמרא חתימה טובה' המערכת

המדרגה ולמעלה והדופן התחתונה נחשבת כהמשך הקרקע, ומה שיש כאן שני מפלסים אין דין שקרקע תהיה ישרה, ולא מצינו דין דופן עקומה או לבדו כאשר הקרקע לא ישרה. ובזה מתעורר ספק נוסף, האם גם כאשר הדופן התחתונה גבוהה יותר ל' טפחים עדיין נחשבת כהמשך הקרקע, או רק בפתות מ' טפחים נחשבת כהמשך הקרקע.

נפקא מינה בחקירה: א. כשיש דופן פחות מ' על המדרגה, שלפי הצד שהוא קרקע צריך ל', ואם הוא המשך הדופן לא צריך ל'. ב. לשבת על המדרגה, שאם הוא דופן אולי יש בעיה לשבת בתוך הדופן, אבל אם הוא קרקע או שרק הצד החיצוני שלו הוא מחיצה ודאי שמוותר לשבת עליו כדין ספסל בתוך הסוכה. ג. כאשר המדרגה גבוהה מעל ל' טפחים שאם דינה כקרקע יתכן לפסול, ואם דינה כדופן אין הבדל. ד. בסוכה פחות מז' אם דינה כקרקע היא מצטרפת, ואם דינה כדופן אינה מצטרפת.

3. חקק בסוכה

מבואר בגמ' (סוכה דף ד. וברש"י שם), סוכה שהיתה פחותה מעשרה טפחים ויש בה שבעה טפחים על שבעה טפחים, וחקק בקרקעיתה כדי להשלימה לעשרה טפחים, אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים פסולה, פחות משלשה טפחים כשרה. ובאר רש"י (ד"ה פחות משלשה) "וחשביון ליה כאילו החקק לבד ומגיע עד הכותל".

ומחלת הגמ', שרק לגבי דופן עקומה אפשר אפילו במרחק של ד' אמות מהסכך, כי כבר יש דופן ורק צריך להביאו לסכך, אבל בחקק שאין בו שיעור מחיצה וצריך לעשותו דופן, פחות משלשה טפחים אין לא לא.

ומבואר בתוס' (סוכה דף ד: ד"ה פחות משלשה, שבת דף ז: ד"ה ואם חקק) שתמה הריב"א מדוע בשבת חקיקה מועלת אפילו כאשר רחוקה מן הכותל הרבה, ואילו בסוכה כשר רק תוך ג' טפחים. ותיירץ שיש הבדל מהותי בין מחיצות שבת שהוא למנוע רגל פנים, לדופן סוכה לשבץ מחיצות סמוכות לסכך ואם הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה, ולכן צריך שיהיה מרחק פחות מג' כדי לצרף את הגידוד של החקק למחיצות, כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד החקק.

ומדייקים האחרונים מלשונות רש"י ותוס', שנחלקו מהו גדר הדין שהתחדש בחקק, לדעת רש"י דנים כאילו החקק מגיע לכותל, והצד החיצוני הוא הדופן, ואילו לתוס' דנים שהצד הפנימי הוא הדופן וכאילו הדופן התקרב עד שפת החקק.

נפסק בטור (סימן תרלג) סוכה נמוכה שחקק בה להשלימה לעשרה, אם יש בחקק גודל מספיק להכשר סוכה כשרה בתוך החקק, ודוקא אם אין בין החקק לסוכה ג' טפחים. ומדייק הבית יוסף מלשון הטור שהסוכה כשרה רק בתוך החקק ולא מסביב לחקק, ותמה על טעמו מה זה שונה מאיצטבא בגבוהה מעשרים, שמוותר לשבת גם מחוץ לאיצטבא. ומיישב הפרישה (אות ח) את דברי הטור, שמחוץ לחקק אי אפשר לדור כי אין שם גובה ל' טפחים, ודינו כדירה סרוחה. ולדעת המהר"ל ח הובא בחידושי הגהות וכן סובר הביכורי יעקב (ס"ק יא) הטעם משום שנחשב שהדופן מגיעה אל החקק, ולכן השטח שבין החקק לכותל נחשב מחוץ לסוכה. ומוסיף הביכורי יעקב, שמוכח מלשון רש"י שהחקק מגיע לכותל, ואם כן כשר גם המקום שמחוץ לחקק.

שתלוי באויר ומזכיר צורת האות ל', ונקרא דופן 'למד' כי גם בחוץ לא רואים דופן ישרה אלא מדרגה (ראה תמונות). וכעת השאלה האם הסוכה כשרה ואלה את המדרגה כדופן נפרדת סוכה קטנה שאין בה ז' על ז' לסוכה גדולה שיש בה ז' על ז', ובסוכה גדולה אם נניח שהסוכה כשרה האם מותר לשבת על המדרגה.

1. ביאור צדדי הפולמוס

אופן השאלה: השאלה מתחילה כאשר המדרגה רחבה יותר מג' טפחים, ויש הפסק ברצף הדופן בין החלק הסמוך לקרקע לחלק שמעל המדרגה, וגורם לחשב את המדרגה כדופן נפרדת מהדופן שממשיכה למעלה, והמדרגה אינה גבוהה עשרה טפחים כך שאין לה שיעור דופן לסוכה, והדין דופן מתקיים רק בדופן העליונה, והיא גבוהה מהקרקע יותר משלושה טפחים שכבר אין בו לבדו.

השאלה מתחלפת בין 'סוכה גדולה' ו'סוכה קטנה', ויתכן ש'סוכה קטנה' פסולה, ו'סוכה גדולה' כשרה.

ב'סוכה קטנה' השאלה באופן שאין בסוכה רוחב של שבעה טפחים כשרים בלי המדרגה, וצריך להחשיב גם את השטח של המדרגה כחלק מהסוכה, והנדון הוא האם המדרגה מצטרפת עם שאר השטח להיות יחד סוכה אחת.

ב'סוכה גדולה' הנדון על כשרות הסוכה מתחיל רק כאשר הדופן עם המדרגה נצרכת לכשרות הסוכה, כגון כאשר המדרגה פרוסה על פני יותר מצד שלם אחד של הסוכה, ובלעדיה אין מספיק להכשר הדפנות, ואם יש גג מעל חלק מהמרפסת ומבטל דופן אחד, ויש מרחק של יותר משיעור ד' אמות שלא יהיה בו דופן עקומה.

אבל ב'סוכה גדולה' שיש שיעור סוכה של ז' על ז' גם בלי המדרגה, ויש שיעור דפנות כשרות שהם 'שתיים כהלכתן' ושלישית טפה, באופן כזה אין שאלה על כשרות הסוכה, ונשאר רק השאלה האם מותר לעל המדרגה.

2. איך מחשיבים את המדרגה?

יסוד החקירה ושורש הפולמוס הוא, איך להסתכל על המדרגה, האם נחשב כדופן או כקרקע.

נדון כדופן: הצד הראשון הוא לדון את המדרגה כדופן, וצד זה יתכן בכמה מהלכים: א. כל המדרגה חלק מהדופן, והרי לפנינו דופן רחבה למטה וצרה למעלה, סברא זו נכונה רק בדופן 'מדרגה' ולא בדופן 'למד'. ב. השכבה החיצונית של המדרגה, היא הדופן של הסוכה, וכל עובי המדרגה הוא ספסל בנוי עבור היושבים בסוכה, סברא זו נכונה רק בדופן 'מדרגה' ולא בדופן 'למד'. ג. המדרגה היא דופן מסתובבת וכשרה גם בלי הדופן של דופן עקומה, כי אין דין שהדופן תהיה ישרה, כמו כאשר הדופן הולכת ממזרח למערב, ולפתע פונה צפונה או דרומה וכי יש בזה הלכה למשה מסיני שצריך להיות ישר מתחילה ועד סוף, כך גם מלמעלה למטה מי אומר שיש חסרון שמסתובב, סברא זו שייכת גם בדופן 'למד'. ד. שיש כאן שני חלקי דופן חלוקים בגלל שיש ביניהם ג' טפחים, והצד הפנימי של המדרגה הוא המחיצה, ואז יש בעיה של מחיצה תלויה כיון שאין חיבור בין שני חלקי הדופן. רוב צדדי האיסור מתבססים על הסתכלות זו, שמדובר בשני חלקי דופן חלוקים.

נדון כקרקע: אפשרות נוספת לדון את המדרגה, שדינה כקרקע ואין דינה כדופן, ואדרבה הדופן מתחיל מאחרי סיום

וכך פסק **השו"ע** (סעיף י) לגבי חקק בסוכה, שצריך להיות בחקק הכשר סוכה, ושלא יהיה ג' טפחים בין החקק לדופן. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק כט) שהטעם משום שאומרים לבדו, ונחשב שהדפנות מגיעות לחקק, ויש פוסקים שמחמירים שלא לאכול ולישון מחוץ לחקק, כי זה דירה סרוחה, משום שהיא פחות מ' טפחים. (והעירו שאם הדפנות מגיעות לחקק, הרי נחשב שמוחוץ לחקק זה כמו מחוץ לסוכה, ואסור לישב שם גם לולי הטעם של דירה סרוחה).

דין מחיצה תלויה: מבואר **במשנה** (סוכה דף טז.) ונפסק **בשו"ע** (סימן תרל סעיף ט) המשלשל דפנות מלמעלה למטה, כלומר שעושה מחיצה תלויה בסוכה, אם גבוהה שלשה טפחים מהקרקע פסולה. ומבואר **במשנ"ב** (ס"ק מה) טעם הפסול, שכל מחיצה שגדיים יכולים לעבור מתחתיה, אפילו אם הגובה שלה יותר מ' טפחים, אינה נחשבת מחיצה.

4. ביאור הצדדים

צדדים לאסור: בכדי לאסור יש להניח את ההנחות הבאות, א. המדרגה דומה לחקק, וכמו שבחקק רואים שאין אפשרות לחבר חלקי דופן שיש ביניהם פער של יותר מג' טפחים, כך גם במדרגה, ולא נאמר דין דופן עקומה אלא כשיעור דופן, ולא כאשר היא מכשירה את הדופן. ב. אי אפשר להכשיר את הדופן העליון, משום 'מחיצה תלויה'. ג. למרות שאין גדיים בוקעים בו בפועל, מכל מקום כתב החזו"א שגם בלי גדיים בוקעים בפועל המחיצה נפסלת. ד. גם אם נניח שהסוכה כשרה, יתכן שאי אפשר לשבת על הדופן, ואין בו הכשר מדין 'פסל היוצא מן הסוכה'.

צדדים להתיר: בספר תוספת אורה (עמוד ה) העמיד בבחיורת 8 צדדים להתיר, ולחיבת הקודש נעתיקים בקצרה; א. השכבה החיצונית של המדרגה היא הדופן, ונאמר 'דל מהא עובי המדרגה' כמבואר בשו"ת רב פעלים, ולפי זה מדרגה 'למד' פסולה כי אין לו דופן. ב. 'דופן עקומה', וסברא זו שייכת גם ב'למד', ולפי זה יתכן שאסור לשבת על המדרגה אם נניח שאסור לשבת בתוך הדופן. ג. 'נחשב קרקע' גם בגבהים שונים הכל קרקע אחת כמבואר ב'דבר שמואל'. ד. מחיצה בעוביים חלוקים, רחבה למטה וקצרה למעלה. ה. כאילו מילא את כל המקום הנמוך, כיון שהמפלס האמיתי של הסוכה הוא מעל המדרגה. ו. לא מעכב שיעור ז' על ז' בריבוע כמבואר ברמ"ז, אלא העיקר שיהיה מקום ישיבה נוח, וזה מתקיים גם במדרגה. ז. בסוכה גדולה עיקר כשרות הסוכה בפנים, והחלק על המדרגה מוכשר מדין 'פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה'. ח. גם בלי למלאות את המקום הנמוך, הרי במפלס מול המדרגה יש חלל סוכה כדיון, ז' על ז' בגובה י', וכיון שמתקיים בו שיעור סוכה, מכשיר את הסוכה.

5. מדרגה בסוכה קטנה

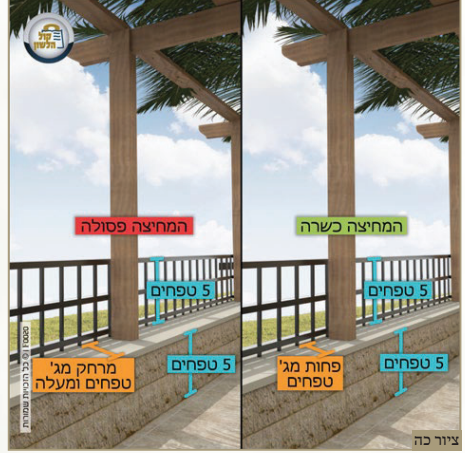
בדורות עברו היו מרפסות קטנות, וכפי שרואים בדברי הפוסקים הקדומים שדברו באופן שהמדרגה עצמה מצטרפת להכשר שיעור סוכה מצומצמת של ז' על ז'.

לדעת **הדבר שמואל** (סימן רג.), מובא **בשערי תשובה** (סימן תרלד ס"ק ג) ו**בכורי יעקב** (ס"ק ו), סוכה ששה על

המחשות נפלאות מתוך ספר 'מראות סוכה' באדיבות 'קול הלשון'

ציור כד

ציור כה

מרפסת רגילה עם מדרגה בצורת 'למד' וחלק מהמרפסת מקורה על ידי מרפסת מהקומה מעל

6. מדרגה בסוכה גדולה

דבור שלנו כמעט ולא מצוי מרפסת קטנה בשיעור מצומצם של ו' טפחים, שנדון האם המדרגה שמשלמה עוד טפח כשרה להיות חלק מהכשר סוכה, ולכן התעוררה השאלה בזמננו גם כאשר יש בסוכה ז' על ז', האם רשאי לצרף את צד המדרגה להכשר דפנות, והאם רשאי לשבת על המדרגה.

מי שעורר את הפולמוס על סוכה גדולה, הוא הג"ר מאיר שמואלביץ שליט"א (ישורון לא עמוד קיז, ישורון ירח האיתנים עמוד קב) כאשר בשנת תשנ"א התעורר ד"ר כאשר שאל את אחיו הגדול להבדיל בין חיים לחיים הג"ר רפאל שמואלביץ זצ"ל האם מותר לשבת על המדרגה, ואמר לו ר' רפאל עד שאתה שואל על המדרגה, תשאל על הסוכה עצמה. ואז הלך ושאל את גדולי הפוסקים.

דעת המתירים: יש רבנים שהורו מיד להתיר כמו הגר"ש אלישיב זצ"ל (אשרי האישי פרק כד, ספר הסוכה חלק ב עמוד לג אות ג בסוף העמוד בסוגריים), והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל פרק כב אות לז), וכן כאשר פגש הג"ר מאיר שמואלביץ את הג"ר שלמה ברמן זצ"ל, ויבדלחט"א הג"ר ברוך דוב פוברסקי שליט"א, בבית הלויית שמגר, ושם יש ספסלים צמודים לקיר, ושאל אותם אילו לא היה כאן תקרה האם היה אפשר לסכך מעל הספסל, ואמרו שניהם בפשיטות שמוותר.

ולדעת הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבת הלוי חלק ח סימן קמה), פשוט שמוותר, ואינו קשור כלל לדיון של מחיצה תלויה ודופן עקומה, כיון שבאמת יש דופן מהסכך עד הקרקע, אלא שהצורה של הדופן משתנה שלמעלה הוא דק ולמטה הוא עבה, והצד הפנימי נחשב כעין ספסל לשבת עליו.

ולדעת הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות כרך ד סימן קסב) יש להתיר את הסוכה, דאי נימא שכן היא צורת הרצפה שבאותו מקום עולה, והבליטה היא חלק מהרצפה אין חשש כלל, כי יש על המדרגה שיעור דופן עשרה טפחים עם הסכך, וגם אין נאמר שהדופן מתחיל מהרצפה ונחשב כדופן שהתקצב, דינו כיושב על הדופן בסוכה וסכך עליו, ואפילו תחת דופן מותר לשבת כמבואר בדיון של צרף.

הצטרפו להיתר: ויש רבנים שהסתפקו ונטו לאיסור, ובסוף הכריעו להיתר, כמו הג"ר רפאל שמואלביץ זצ"ל והג"ר אברהם דוד רוזנטל זצ"ל שבתחילה הסתפקו בדבר ובסוף הכריעו להיתר.

והג"ר שלמה זלמן אייערבאך זצ"ל (שו"ת מנחת תניינא ב - ג סימן נו, והג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבת הלוי חלק ח סימן קמה), והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל פרק כב אות לז), ההוראה המקובלת היא כדעת הדבר שמואל שהובא בשערי תשובה, ושו"ת הרמ"ז, להתיר סוכה קטנה פחותה מז' על ז', ומצרפים את המדרגה להשמת שיעור הכשר הסוכה.

והוסיף הגר"י פישר שההיתר הוא רק כאשר יש מדרגה בדופן אחד של הסוכה, ולא כשיש מדרגה בכמה מדפנות הסוכה. ובדברי הגר"ש מבואר שההיתר מבוסס על כך שאין במדרגה גובה י' טפחים, וכן מדויק בדברי הגר"י פישר.

ולדעת האור לציון (חלק ד סימן כו אות ז) נוקט להחמיר, על פי דברי המגן אברהם (סימן תרלד ס"ק א) שאוסר לשבת בקרן פחות משבעה טפחים בתוך סוכה גדולה, כי צר לשבת שם, ובאופן שיש ברצפת המרפסת שטח של 56 ס"מ כשיעור הקטן של עשרה טפחים, ויש גובה של עשרה טפחים מהמעקה עד הסכך, מצרפים להיתר את שיטת הרמ"ז, אך עדיף להגביה את קרקע הסוכה לגובה המעקה.

ששה טפחים, שיש בה מדרגה רוחב טפח בגובה עשרה טפחים והיא חזקה וקבועה, נחשבת כרצפת הסוכה שעליה מניח את האוכל, וביחד יש בה שבעה טפחים, והמנהג להכשיר את הסוכה, והוסיף שעדיין לבו מפקפק בדבר, והמביר את טעם היתר שדנים את כל גובה המדרגה כאילו היא חלק מהרצפה. ונחלקו הפוסקים בכונות הדבר שמואל, האם למעשה היתר או שעדיין לא ברור לו להתיר למעשה.

לדעת שו"ת הרמ"ז (סימן ט) כשהמדרגה גבוהה פחות מעשרה טפחים כשר, כי אינו רשות בפני עצמה אלא נחשב כקרקע הסוכה, וכן משום שהטפח השביעי נועד בשביל שולחנו, והרי יש לו מקום לאוכל, ואפילו באופן שאין עשרה טפחים מעל המדרגה.

מאיך מובא בשם החזון איש (ארחות רבינו חלק ג עמוד ח) שגם באופן שהמדרגה פחות מעשרה טפחים יתכן שהסוכה פסולה, ולכן צריך להניח קרש על המעקה בכל הגודל של הסוכה, כדי שהוא יהיה הקרקע של הסוכה. ואמר להג"ר חיים קנייבסקי זצ"ל (ארחות רבינו שם) שזה דומה למה שהסתפק בחזו"א (עירונין סימן קי"ט כח) האם ארון וספסל מחוברים ממעטים את השיעור של רוחב ד' אמות, והוא הדין במדרגה בסוכה, ולכן מספק יש להחמיר ולפסול את הסוכה.

וכן לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני סוכות עמוד רל), כאשר אין ז' על ז' בקרקעית הסוכה, מספק אין להחשיב מקום זה לשטח הסוכה אלא רק ממקום שיש בו שטח של ז' טפחים, כי גם הדבר שמואל בעצמו לא בריא לי, וכתב שלבו נוקפו על כך. ויש להחמיר אפילו באופן שיושב על המעקה והרגליים שלו בתוך הסוכה, כי צריך קרקע שבעה טפחים בגובה שוה.

ולדעת החלקת יעקב (חלק ג סימן טז), כל ההכשר של הדבר שמואל זה רק בגודל ששה, אבל בפחות מכך הדבר שמואל לא הכשיר. וכתב עוד שתלוי האם נוח לשבת על המדרגה, והעלה צד שגם בפחות מג' טפחים הסוכה נפסלת. ועיין בהגהות בנו שם תתמה על זה, ולא נמצא מי שחשב לזה.

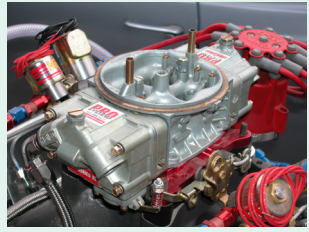
ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (אשרי איש פרק כד) במדרגה גבוהה יותר מג' טפחים ראוי להחמיר מאד אם לא בשעת הדחק.

ולדעת הג"ר שלמה זלמן אייערבאך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה תניינא ב - ג סימן נו), והג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבת הלוי חלק ח סימן קמה), והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל פרק כב אות לז), ההוראה המקובלת היא כדעת הדבר שמואל שהובא בשערי תשובה, ושו"ת הרמ"ז, להתיר סוכה קטנה פחותה מז' על ז', ומצרפים את המדרגה להשמת שיעור הכשר הסוכה.

והוסיף הגר"י פישר שההיתר הוא רק כאשר יש מדרגה בדופן אחד של הסוכה, ולא כשיש מדרגה בכמה מדפנות הסוכה. ובדברי הגר"ש מבואר שההיתר מבוסס על כך שאין במדרגה גובה י' טפחים, וכן מדויק בדברי הגר"י פישר.

ולדעת האור לציון (חלק ד סימן כו אות ז) נוקט להחמיר, על פי דברי המגן אברהם (סימן תרלד ס"ק א) שאוסר לשבת בקרן פחות משבעה טפחים בתוך סוכה גדולה, כי צר לשבת שם, ובאופן שיש ברצפת המרפסת שטח של 56 ס"מ כשיעור הקטן של עשרה טפחים, ויש גובה של עשרה טפחים מהמעקה עד הסכך, מצרפים להיתר את שיטת הרמ"ז, אך עדיף להגביה את קרקע הסוכה לגובה המעקה.

מאיי חשמלי קנינים גדולים

יום טוב: בבנינים גבוהים וחדשים מתקנים מיכל גז מרכזי לצריכת כל דיירי הבנין, ובכדי שהגז יעלה ויגיע לכל דיירה גם בקומות הגבוהות מתקנים מאיד חשמלי שתפקידו לחמם את הגז וליצור לחץ אחיד בכל צנרת הגז. והסימן לכך, כאשר יש הפסקת חשמל, הכירים גז לא פועלות, גם אם כבר פעל לפני כן, ההפסקת חשמל תגרום לכיבוי האש!

והתעוררה השאלה האם בשבת מותר להשתמש בגז עם בלעך, למי שמקפיד על גנרטור, כיון שבעקיפין משתמש עם החשמל של המאיד, (גיליון אספקלריה 55 אב תשפ"ג).

ובאמת יש נפק"מ הרבה יותר גדולה בענין, והוא ביום טוב שמותר להעביר אש דולקת לצורך אוכל נפש, וכאשר מדליק אש בכירים של גז (באופן שאין מעגל חשמלי בכירים עצמו, או לשיטת המתירים, ניתן להשיג במערכת את גיליון עומק הפשט מספר 258 בנושא 'הפעלת כירים ביום טוב'), הרי משנה וגורם לשינויים בדרם החשמל בצורה ישירה או עקיפה, כי הרי כאשר יש מספיק גז ולחץ, המאיד לא פועל. וצריך לברר את הענין, נשמח לקבל במערכת 'הילכתא' כל מידע בנושא.

7. אופנים כשר לכל הדעות

עצה טובה: העצה שהציע הג"ר מנדל אטיק, להרכיב את המחיצה על גבי המדרגה באופן שהקיור יהיה עקום כמו 'תל המתלקט', כך שלא יהיה בשום מקום פער של ג' טפחים ויהיה רצף של חיבור בין חלקי המחיצה.

העצה שכתב בחוט שני, לצמצם את הפער של ג' טפחים על ידי חיבור קורות למחיצה למטה. וכעין זה הציע הג"ר מאיר שמואלביץ' להניח דברים ליד הדופן שיהפכו להיות חלק מהדופן ולא נדרש לכך גדר דין ביטול, כי מחיצה כשרה גם בלי ביטול לשבעה או ביטול לעולם.

עצה נוספת להניח חפצים ולבטלם לרצפה, בקוטר של ז' על ז' כך יש לו במקום הכשר סוכה, וכל השאר יוכשר מדין פסל, וראה **בספר הסוכה** (עמוד 10ט) שיש דעות שמכשירים מדין פסל רק מול מקום הכשרות, ולא כל הסוכה.

עצה נוספת אמר הגרש"א להעמיד מחיצה מבחוץ ומספיק לכך אפילו רק מוטות של שתי, וממילא אין צורך בדופן של המדרגה.

8. מראי מקומות

מקורות: ראש וראשון הכותבים בסוגיא זו הוא הג"ר **אליהו יוספי** שליט"א בספרו **ספר הסוכה** (חלק ב עמודים כט-מג). היקף מדהים בנושא כתב אחי הג"ר **משה לייב לוי שליט"א** בספרו **בית מלא** (עירובין מעמוד תנו עד עמוד תקלג), בו הביא מו"מ ע"ג גדולי הפוסקים בנושא, עם צדדים וביאורים נפלאים בענין.

בחיבור הנפלא (220 עמודים) **תוספת אורה להג"ר יוסף מילר שליט"א** הקיף את כל הסוגיא של 'מדרגה בסוכה' בצירוף משא ומתן עם חכמי הדור, והעתק הרבה תשובות ומאמרים שנכתבו בסוגיא, ניתן להשיג במייל m0533112100@gmail.com מספר עותקים מודפסים אחרונים, ניתן להשיג במודיעין עילית 053-31112100. כמו כן מופיע הקונטרס בגירסה המעודכנת של תוכנת 'אוצר החכמה'.

פרויקט מדהים זכו לבצע מערכת 'קול הלשון' בספר **מראות סוכה** (עמוד 160) בו מופיע המחשבת נפלאות לכל פרט ודין בסוגיא מרתקת זו.

ובא היתר, מכח פסיקת האחרונים שמבואר מדבריהם שונים את המדרגה כהמשך ישיר לרצפת הסוכה, שיש כאן רצפה אחת שבחלק אחד גבוהה ובחלק השני נמוכה.

וההיתר לשבת על המדרגה התייחס למדרגה שהיא פחות מגובה י' כלשון הרמ"ז אולם לגבי מדרגה גבוהה מי טפחים לא היתר לשבת עליה, וכבר העירו (בהלכות שלמה ארחות הלכה 30) שבדבר שמואל מבואר גם ביותר מי'.

וביאר מדוע סבר בתחילה שזה מחיצה תלויה הרי במציאות הגדלים לא יכולים לעבור, כי מבואר **בגמ'** (שבת דף קא.) לגבי 'ביצאתא דמישן' שהן ספינות ירחות ארבעה טפחים ויותר, והולכות הן ומשפעות בתחתיתן עד כדי רוחב חודו של סכין בלבד, שהם פסולות, מחמת שחלק המחיצה התחתון אינו מקיף מקום ארבעה, ואע"פ שיש שם מחיצה, מכל מקום מחיצה תלויה אינה מתרת. ומבואר בדברי החזו"א (סימן סח ס"ק י), שלמרות שבפועל אין הגדלים בוקעין תחתיו, מכל מקום כך נאמרה ההלכה שצריך מחיצה המגיעה לקרקע.

דעת האוסרים: מי שנשאר עד סוף ימיו איתן בדעתו לאיסור הוא הג"ר **מנדל אטיק זצ"ל**, וכן נטמו והורו לאיסור הג"ר **חיים גריינימן זצ"ל** (שמועה בשם תלמידיו, ועיין חידושים וביאורים סוכה סימן א ס"ק טז) והג"ר **גדליה נדל זצ"ל** והג"ר **יהודה בויאר שליט"א** (דרך ישראל שבת סוף סימן יב), וטעמם משום שאין למדרגה דין קרקע כיון שמופגל ג', והמחיצה מעל המדרגה דינה כמחיצה תלויה, ולכן אפילו אם גבוהה עשרה פסולה.

וראה שם בדרך ישראל שציטט שני סברות הפכיות, א. כאשר רחב יותר מד' טפחים ויש לו שיעור רשות ונחשב דופן שפיר מצטרף לחלק התחתון, אבל אם אין לו רוחב ד' ואין לו שם דופן אינו מצטרף כיון שהוא רחב יותר מג' וכבר אינו לבדו. ב. אך יש לו ד' טפחים כשיעור רשות פסול, אבל אם הוא פחות מד' כשר, שמצטרף לחלק התחתון.

ולדעת הג"ר **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני סוכות עמוד רלא) אם אין דופן עשרה מעל המדרגה, צריך עיון אם מצטרף עם המדרגה כשהיא רחבה יותר מג' טפחים. [יתכן לדייק מדבריו, שאם גבוהה עשרה ודאי כשר].

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן הזוכה בהגרלת גיליון 409 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הר"ר אברהם טיטלבוים שליט"א כולל 'אהבת ציון' ירושלים

שאלה: סלט פירות חי של תערובת פרי העץ ופרי האדמה, מה מברכים עליו ומדוע?

פירוט החילוקים במקרה הבאים, חתיכות גדולות / קטנות, רוב של סוג אחד פרי העץ, רוב של כמה סוגי פרי העץ, רוב ניכר לעומת רוב של 51%, קצפת מכסה את התערובות?

מקורות: גמ' תוס' (ברכות דף מד.), שו"ע (סימן רב סעיף א, סימן רח סעיף ז), שו"ע הרב (סימן רד סעיף ז), פרי מגדים (פתחת להלכות ברכות), חיי אדם (כלל נא אות ג), ערוך השלחן (סימן ריב סעיף ב), משנה ברורה (סימן ריב ס"ק א, שער הציון ס"ק ב, ביאור הלכה ד"ה אם העיקר), אור לציון (חלק ב פרק יד אות ט), מעדני שלמה (עמוד נה), שבות יצחק (חלק ד עמוד קלה), שבט הלוי (חלק ז סימן כז), תשובות והנהגות (חלק ג סימן טט), חוט שני (ברכות עמוד ריט), גילוי הברכה (פרק ט), וזאת הברכה (פרק יא).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שוחח 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לעילוי נשמת הג"ר שמעון יהודה בן הג"ר אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצ"ל נלב"ע כ"ה אלול תשנ"ט ת.נ.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. דין חקק: חקק משלים לסוכה רק באופן שקרוב לדופן ג' טפחים, ונחלקו האם נחשב השדופן שמתקרב לחקק או החקק לדופן, ונפ"מ לטטח שמוחוץ לחקק. מחיצה תלויה מעל ג' טפחים פסולה. ויש פוסלים אפילו באופן שהגדיים אינם יכולים לעבור בפועל.

ב. מדרגה בדופן: מדרגה בדופן הסוכה יש בה הרבה צדדים, כסברא לאסור ולהתיר, ותלוי איך להגדיר את המדרגה, האם כולה דופן (הצד החיצוני, דופן עקומה, שני דפנות נפרדות) או כולה נחשבת קרקע.

ג. סוכה קטנה: לדעת כמה אחרונים כשר, ויש מגבילים את ההיתר רק בדופן אחד, ויש פוסלים אם המדרגה גבוהה י', ויש שפוסלים בכל אופן, ויש מתירים באופן שיש ברצפה 56 ס"מ שהוא ז' טפחים לפי השיעור הקטן.

ד. סוכה גדולה: רוב הפוסקים מתירים את הסוכה ואפילו לשבת על המדרגה, ויש פוסלים את הסוכה בכל אופן, ויש אומרים שהסוכה כולה גבוהה י' טפחים אסורה, כשרה אולם אסור לשבת על המדרגה.

ה. עיצות להכשר: להניח דופן עקומה על המדרגה, לצמצם את הרוחב שיהיה פחות מג' טפחים, להניח דופן חיצוני מאחורי המדרגה, למלא את הרצפה ברוחב ז' על ז'.

עדכוני הלכה

זמירות בברכות הלכה

מאה ברכות: ביום הכיפורים מצוי שלוקחים כמה סוגי בשמים כדי להשלים למאה ברכות על ידי ברכות - עצי בשמים, עשבי בשמים, מיני בשמים, הנותן ריח טוב בפירות. וחשוב לדעת מה שכתב במשנ"ב (סימן רטז ס"ק טז) ובגמ"ז (ברכת הנהנין פרק יא סעיף ג), שברכת בורא מיני בשמים על ציפורן הוא משום הספק האם ברכות עצי בשמים או הנותן ריח טוב בפירות, ולכן אם כבר בירך עצי בשמים או הנותן ריח טוב בפירות אינו יכול לברך מיני בשמים על הציפורן (קצת השולחן סב סג). ויתכן שגם אם בירך עשבי בשמים כבר אינו יכול לברך בורא מיני בשמים על הציפורן, כי מנהג בני תימן לברך על הציפורן בורא עשבי בשמים. (אור לציון פרק יד סעיף לו, שער הברכה מהדורה חדשה עמוד נגז תנז, ליבון הברכה עמודים 137-138).

נושא הגיליון הבא:

'ברכת סלט פירות'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לע"נ

הגאון החסיד ר' מאיר דוד ב"ר ישראל הירשמן זצ"ל נלב"ע כ"ח אלול תשמ"ט ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות מהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...